

«شرق» از روند تدوین و بررسی برنامه هفتم توسعه گزارش می دهد

برنامه‌های برای رؤیایرزداری یا توسعه؟

بررسی برنامه‌های پنج‌ساله توسعه‌ای در مجلسی می‌شود؛ اما به شهادت کارشناسان و نمایندگان پیشین مجلس، تنها درصد کوچکی از این برنامه‌ها اجرایی می‌شوند و هر پنج سال یک بار بدون در نظر گرفته‌شدن این مهم، برنامه روی برنامه می‌آیند و مصوبات قبلی به فراموشی سپرده می‌شوند. این‌رو نیز به گفته برخی نمایندگان، برنامه هفتم هم مثل شش برنامه پنج‌ساله‌گذشته بعید است بیش از ۲۰ تا ۲۰ درصد آن اجرایی شود؛ امری که مختص به برنامه جدید توسعه نیست و هر شش برنامه توسعه‌ای قبلی را هم شامل می‌شود.

موانع اجرای برنامه ششم توسعه

البته برای اجرایی‌نشدن میزان استاندارد برنامه ششم توسعه چالش‌هایی بیان شده است که در ادامه می‌آید؛ اما منطق حکم می‌کند به دنبال نوشتن و تصویب برنامه‌های باشیم که تا حد امکان قابلیت اجرایی‌شدن داشته باشند و تا بخش درخورتوجهی از این برنامه‌ها عملیاتی نشده‌اند، آنها را کنار نگذاریم و به سراغ برنامه‌های دیگر نرویم. ازجمله چالش‌ها و مشکلاتی که دراین‌باره برای برنامه ششم توسعه بیان شده «انزیدری تولید ناخالص داخلی از مشکلات ساختاری بوده، نفت‌محور بودن رشد اقتصادی، وابستگی دولت و اقتصاد ملی به درآمدهای حاصل از صدور نفت و انزیدری شدید اقتصاد از تداوم تحریم‌های بین‌المللی و همچنین نااطمینانی در مواجهه با شوک‌های و اختلالات بیرونی، نرخ رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری» است که به‌شدت کاهش یافته است. ناکفته‌نماند که این چالش‌ها در سه برنامه اول توسعه از سند چشم‌انداز هم وجود داشته است. همچنین کاهش قدرت خرید و مصرف سرانه و آسیب‌پذیری جدی محیط زیست از دیگر چالش‌های اساسی و مهمی است که برای برنامه ششم توسعه بیان شده است. در چنین شرایطی اتخاذ تدابیر و ابتکارات محوری و اساسی با رویکرد جدی به چرخش‌های تحول‌آفرین در تدوین برنامه پنج‌ساله ضروری به نظر می‌رسد.

برنامه هفتم توسعه و نگاه به آینده

در نهایت طبق قانون، دوره پنج‌ساله برنامه ششم توسعه با وجود همه ضعف‌ها و البته تأخیر در تدوین و ارسال آن به مجلس به پایان رسید و اکنون در دستور کار مجلس قرار دارد. برنامه‌ای که در بخشی از آن آمده است: «برنامه هفتم توسعه چهارمین برش از سند چشم‌انداز ۲۰ساله کشور و اولین برنامه در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است که برای تحقق عدالت و با رویکرد مسئله‌محوری بر موضوعات انسانی و مهم کشور تمرکز کرده است…»؛ برنامه‌ای که باوجوداین به شهادت برخی نمایندگان ضعف‌های زیادی دارد و باید

«شرق» از روند تدوین و بررسی برنامه هفتم توسعه گزارش می دهد

<p>باید احکام برنامه توسعه ضمانت اجرائی داشته باشند</p> <p>نایبرئیس کمیسیون تلفیق لایحه برنامه هفتم گفت: برای ممانعت از انحراف ۷۰درصدی اهداف برنامه‌های و اجرای آن، باید احکام برنامه‌های توسعه‌ای ضمانت اجرائی داشته و مسیر اجرا هم مشخص باشد. محسن یرهادی، نایبرئیس کمیسیون تلفیق لایحه برنامه هفتم، در تبیین بخش صنعت لایحه برنامه عملکرد برنامه ششم توسعه در بخش صنعت نشان می‌دهد تنها حدود ۱۰ درصد احکام این بخش اثربخش بوده؛ بنابراین تحقق‌نیافتن ۹۰درصدی اهداف برنامه ششم هشداری جدی برای توجه ویژه در حوزه صنعت و چاره‌جویی برای توسعه آن است. او توضیح داد: در اقتصاد کنومرمان، بخش صنعت هرگز به سهمی بیش از ۲۰ درصد دست نیافته و حتی در طول دو برنامه توسعه پنجم و ششم، از نظر ارزش‌افزوده سهم صنعت به حدود ۱۳ درصد اقتصاد کشور کاهش یافته است. نماینده مردم تهران ادامه داد: دستیابی بخش صنعت به بیش از ۳۰ درصد ارزش‌افزوده و اشتغال ملی در دوره هجش اقتصادی یکی از حقایق اثبات‌شده توسعه اقتصادی در کشورهای پیشرفته است؛ پس در برنامه‌های توسعه‌ای، برنامه‌ریزی توسعه بخش صنعت در جایگاهی ویژه قرار دارد؛ چراکه دستیابی به اهدافی نظیر تقویت ظرفیت‌های تولید، تسریع رشد اقتصادی، بهبود اشتغال مولد، تقویت بنیه دفاعی و امنیتی و جلوگیری از آسیب‌های ناشی از بی‌کاری و اشتغال ناقص همگی با توسعه صنعتی گره خورده است. یرهادی در ارزیابی چرایی ناکامی حوزه صنعت در تحقق اهداف توسعه‌ای گفت: فقدان بازار رقابتی، رشد صعودی قیمت ارز، تحریم‌های غرب، قانون‌گذاری و هدف‌گذاری نامناسب، تأخیر در تخصیص اعتبارات پیش‌بینی‌شده، تأخیر در تدوین این‌نامه‌ها و معطل‌ماندن اقدام‌های لازم، نبود ضمانت اجرا ازجمله عوامل ناکامی در رشد ۸.۵ درصدی حوزه صنعت برخلاف برنامه‌های توسعه‌ای است. این عضو هیئت‌رئسه مجلس شورای اسلامی ساماندهی مجوزهای صنعتی با ملاحظه ظرفیت تولید، مقابله با خام‌فروشی، کاهش سوداگری زمین در محدوده شهرک‌ها و جلوگیری از توقف تولید در فرایند درسی قضائی را از نقاط قوت لایحه برنامه هفتم در حوزه صنعت دانست و ادامه داد: با توجه به اینکه دستیابی به اهداف راه‌های رفیع فقر نیازمند ایجاد اشتغال مولد است، دولت و مجلس باید در کنار هم نسبت به اتخاذ سیاست‌های صنعتی بگوشند و با ایجاد تحول ساختاری فعالیت‌های اقتصادی را هدایت و راهبروی کنند. او تأکید کرد: برای ممانعت از انحراف ۷۰درصدی اهداف برنامه‌ای و اجرای آن، احکام برنامه‌های توسعه‌ای باید دارای ضمانت اجرائی شوند و مسیر اجرای آن مشخص باشد. در حوزه اقتصادی لایحه برنامه هفتم عمده رویکرد احکام توصیه‌ای و از جنس اجازه به دولت است. برای نمونه در بحث حمایت از بخش خصوصی بارها احکام با عنوان تقویت نقش بخش خصوصی مطرح شده؛ اما این سیاست‌های حمایتی مبتنی بر راهکار مشخصی نیست که سیر اجرایی آن مشخص باشد؛ درحالی‌که اگر همین موضوع در قالب سیاست- راهکار مطرح شود و تقویت نقش بخش خصوصی با راهکارهای مشخصی مانند کاهش مداخله قیمتی دولت در بازارها یا مکلف‌شدن دولت به استقرار بازارها مثل محصولات صنعتی و معدنی، کالاهای اساسی یا کشاورزی همراه شود، می‌توان به افق‌گشایی در آن حوزه تخصصی امیدوار شد.</p>
--

دید بین این ادعا با واقعیت چقدر فاصله است و تا چه میزان می‌توان نسبت به آن برای آینده پنج‌ساله امید داشت.

روند بررسی برنامه هفتم توسعه

مجلس از همان روز تقدیم لایحه برنامه هفتم توسعه از سوی رئیس‌جمهوری به مجلس، با وجود همه ایرادات و کاستی‌هایش دست به کار شد تا برنامه قابل‌قبول‌تری را به تصویب برساند. اگرچه زمان بررسی بودجه ۱۴۰۲ که بحث اول‌آمن برنامه هفتم توسعه یا لایحه بودجه ۱۴۰۲ به مجلس مطرح بود و مجلس و دولت دراین‌باره به چالش خورده بودند، مسعود ذریچیان به «شرق» گفت که تاکنون هیچ بودجه‌ای طبق برنامه پنج‌ساله توسعه بسته نشده است و درباره این موضوع انتقاد کرد؛ اما باید دید تا چه حد لایحه برنامه هفتم توسعه که از طرف دولت با تأخیر دوساله به مجلس آمده است، قابلیت تغییر و اصلاح در کمیسیون تخصصی تلفیق و پس از آن صحن علنی مجلس را دارد. در نهایت تا چه حد می‌تواند ساختارپایانه باشد که در پایان این دوره میزان درخورتوجهی‌تر از آن قابلیت اجرایی‌شدن را داشته باشد.

طبق آیین‌نامه داخلی مجلس از ۲۸ خرداد۱۴۰۲ زمان‌بندی بررسی برنامه هفتم اعلام شد تا برنامه هفتم توسعه که ریل‌گذار پنج سال آینده کشور است، در دستور کار کمیسیون تلفیق قرار گیرد. از زمان انتشار لایحه، نمایندگان پنج روز کاری وقت داشتند

راستای منافع جمعی حل‌کنده.

نماینده پارلمان لبنان

نماینده پارلمان لبنان در ادامه اظهار کرد: «امروز در مجمع مجالس آسیا برای بررسی واقعیت سازمان از بعد بودجه و برنامه‌ریزی کرد هم آمدیم و هدف ما رشد مستمر مجمع و پارلمان‌هاست اما با وجود جنگ چگونه می‌توانیم رشد داشته باشیم. مادر همه بحران‌ها ظلمی است که به فلسطین شده است و در این زمینه باید به ظلمی که رژیم صهیونیستی به فلسطین روا داشته، توجه کنیم، زیرا سبب بسیاری از جنگ‌ها و ظهور افراط‌گرایی شده است».

نماینده پارلمان فلسطین

در ادامه این نشست، نماینده پارلمان فلسطین اظهار کرد: ما باید یک راهبردد واحد در مقابل رژیم صهیونیستی تحت وضع کنیم و توجه کنیم تا وقتی فلسطین تحت اشغال باشد کشورها آسیایی هم آزاد نخواهند بود.

نماینده پارلمان ترکیه

نماینده پارلمان ترکیه نیز یادآور شد: «با توجه به مدل‌ها و مباحث انجام‌شده همه باید براساس نیاز کشورها و ملت‌ها و منشور APA و درآمد سرانه هر کشور تصمیم بگیریم تا به بودجه مجمع کمک کنیم. ما کشورهای مختلف با با فرهنگ‌های مختلف و جی‌دی‌پی‌های مختلف هستیم اما می‌توانیم فرمولی را مد نظر قرار دهیم که به نفع همه کشورهای عضو باشد.»

نماینده مجلس سوریه

نماینده مجلس سوریه نیز در سخنانی در کمیته دائمی بودجه و برنامه‌ریزی مجمع مجالس آسیایی بیان کرد: «ابتدا سلام رئیس مجلس سوریه را به شما می‌رسانم و لازم است بگویم ما از توسعه همکاری با اعضای APA حمایت می‌کنیم.»

نماینده پارلمان اندونزی

نماینده پارلمان اندونزی در ادامه این نشست، گفت: «مجمع می‌تواند روابطش را با سازمان ملل و حتی همکاری خود را با اتحادیه افریقا و سازمان همکاری اسلامی افزایش دهد. اما لازم است مجمع شرکای جدید را شناسایی کند البته در این خصوص باید به اجماع برسیم.»

نماینده پارلمان عربستان

نماینده پارلمان عربستان سعودی نیز ضمن تشکر از استقبال ایران برای برگزاری این نشست در تهران، گفت: «موضوع عربستان هماهنگ با دیدگاه کشورهای حوزه خلیج فارس است و بحرین این مواضع را در سخنان خود مطرح کرد.»

نماینده پارلمان چین در کمیته بودجه و برنامه‌ریزی مجمع مجالس آسیایی با تأکید بر تلاش برای تحقق صلح، برابری، دموکراسی و آزادی از سوی پارلمان‌ها گفت: «منشور APA و ارزش‌های آن برای ما قابل احترام است اما درمورد برنامه‌ریزی و بودجه نظر ما بر این است که همه کشورها با نگاه برابر دیده شوند.»

گزارش

حشدالشعبی در دانشگاه تهران

شرق: معاون تعلیم و تربیت گروه حشدالشعبی از انعقاد یک توافق با دانشگاه تهران برای اعزام دانشجو به این حشدالشعبی در یک نشست با حضور رئیس دانشگاه تهران گفته در سفری که به تهران داشته توافق همکاری با دانشگاه تهران را منعقد کرده است.

مصطفی رستمی، نماینده رهبری در دانشگاه‌ها، در این نشست از حضور نیروهای حشدالشعبی در دانشگاه‌های ایران استقبال کرد و گفت: «ما ضمن استقبال از مرادوات علمی و فرهنگی با کشور دوست و برادر عراق و برادران مجاهدان در حشدالشعبی، آمادگی خود را برای هرگونه همکاری و همیاری اعلام می‌داریم.»

محمد میقمیسی، رئیس دانشگاه تهران که طرف توافق حشدالشعبی بوده هم در توضیح گفته هدف‌گذاری اصلی این دانشگاه را «بر روی دوستانمان در حشدالشعبی» قرار دادیم و «بستسازی برای پذیرش دانشجویان کشورهای محور مقاومت» را با همین دیدگاه با جدیت دنبال می‌کنیم.

بررسی تاریخچه اعطای بورسیه و جذب دانشجوی خارجی در ایران بعد از انقلاب و عملکرد دولت ابراهیم رئیسی در امتداد این سابقه از همین منظر اهمیت دارد. پیشینهٔ اختصاص اولین بورسیه‌های تحصیلی ایران به سال ۱۳۷۶ برمی‌گردد. در این سال «شورای فلسطین و دانشگاه» با ابتکار مصطفی معین، وزیر وقت وزارت فرهنگ و آموزش عالی تشکیل شد. در راستای «قانون حمایت از انقلاب مردم فلسطین» در ۱۳۷۶، «شورای فلسطین و دانشگاه» شروع به فعالیت کرد. این شورا علاوه بر تصویب این‌نامه شروع به پژوهش‌ها و پایان‌نامه‌های مرتبط با مسئله فلسطین، فعالیت‌های دیگری از جمله اعطای فرصت تحصیل به دانشجویان فلسطینی، اردنی، سوری و لبنانی را هم در دستور کار داشت. تشکیل اداره دانشجویان غیرایرانی در معاونت دانشجویی وزارت علوم هم در واقع از دستاوردهای این شورا محسوب می‌شد که بعدها جذب دانشجویان خارجی دیگر را هم در دستور کار قرار داد.

سید ابوالحسن ریاضی، معاون پیشین سازمان امور دانشجویان وزارت علوم، درباره سابقه جذب دانشجویان خارجی در ایران و ضوابط و مقررات مربوط به پذیرش خارجی‌ها گفت‌وگو کرده است.

♦ **جذب دانشجوی خارجی در دانشگاه‌های ایران تابع چه قواعدی است؟**

شورای عالی انقلاب فرهنگی یک مصوبه برای جذب دانشجوی خارجی دارد که طی آن ضوابطی را که دانشگاه‌ها براساس آن می‌توانند دانشجوی غیرایرانی جذب کنند، تبیین کرده است.

شورایی در این موارد تصمیم‌گیری می‌کند که همین شورا به بعضی از دانشگاه‌های طراز اول کشور اختیاراتی اعطا کرده که طی آن می‌توانند راسا اقدام به جذب دانشجو کنند. اما اقدامات همه دانشگاه‌ها به‌ویژه دانشگاه‌های طراز اول هم باید تابع عرف آکادمیک باشد

و هم چارچوب و مقررات.

♦ **اولویت‌های جذب دانشجویان برتر از نظر این شورا چه بوده است؟**

پیش از این درباره دانشجویان لیسانس و مقاطع تحصیلی ابتدا اولویت با دانشجویان داخلی بود و سپس در رشته و ظرفیت‌های خالی، موضوع دانشجویان خارجی مطرح می‌شد. چارچوب پذیرش دانشجویان نیز مبتنی بر منافع ملی و با هماهنگی سایر دستگاه‌ها از جمله وزارت خارجه تعیین می‌شد؛ برای مثال زبان فارسی همواره جزء اولویت‌ها بود یا آموزش برخی از رشته‌ها مانند مهندسی آب یا نفت برای همسایگان ممنوع بود.

♦ **امضای یک تفاهم‌نامه حشدالشعبی با دانشگاه‌ها یا وزارت علوم در چارچوب این مقررات چه معنایی دارد؟**

اینکه یک دانشگاه با یک گروه غیردانشگاهی وارد توافق شود، نه عرف بوده و نه منطقی است. شأن دانشگاه بسیار بالاتر از این است که کنار مجموعه‌ای غیر از هم‌جنس خود بنشیند. چنان‌که در سوابق هم قابل مشاهده است ما همواره با وزارت علوم عراق و دانشگاه‌های ما با دانشگاه‌های هم‌عرض خود موافقت‌نامه همکاری امضا کرده‌اند. اساسا این پرسش را باید امضاکنندگان دانشگاه تهران پاسخ دهند که تصویب شد که ساختار انجمن «مجالس آسیایی برای صلح» به «مجمع مجالس آسیایی» تغییر یابد. در حال حاضر هم مجمع مجالس آسیایی دارای ۴۴ عضو از مجالس قانون‌گذاری کشورهای آسیایی و ۱۴ مجلس ملی دیگر به عنوان ناظر است. همچنین ۱۱ سازمان بین‌المللی و منطقه‌ای به عنوان ناظر در این مجمع حضور دارند.لازم به ذکر است که پیشنهاد تأسیس «مجمع مجالس آسیایی» (APA) اولین بار از سوی حسین شیخ‌الاسلام، نماینده مجلس هفتم ایران مطرح شد و به دنبال آن با تقاضای تعدادی از کشورهای آسیایی به همدوره با داده دانشگاه‌های جنوب شرق آسیایی بر تأسیس نهادی مشابه پارلمان اروپا، پس از تصویب منشور ۱۱ ماده‌ای در اجلاس داکا (پایتخت بنگلادش) در سپتامبر ۱۹۹۹، «مجمع پارلمان‌های آسیایی برای صلح» با هدف توسعه دموکراسی، حقوق بشر و ثبات منطقه‌ای تأسیس شد. نکته مهم دیگری که نباید از نظر دور داشت و از اصل این اجلاس هم مهم‌تر است، دیدارهای دو جانبه بین هیئت‌هاست، چراکه همه هیئت‌های حاضر درخواست دیدارهای دو جانبه با رئیس مجلس را دارند و در کنار آن خواستار دیدار با وزیر خارجه می‌شوند. همین دیدارهای دو جانبه و مذاکرات حاشیه‌ای از عمده دستاوردهای است که این‌گونه اجلاس‌ها برای کشور میزبان به‌همراه دارد.

♦ **آیا در دهه‌های گذشته سابقه داشته که ایران دست به اقدام مشابهی بزند و با ضوابط فرهنگی و سیاسی، به اتباع خارجی چنین دانشگاهی بدهد؟**

اولین بورسیه‌های تحصیلی در ایران هم ذیل قانون حمایت از انقلاب مردم فلسطین در دولت اصلاحات داده شد اما حتی در آن زمان هم وزارت علوم خود را مخاطب گروه‌های غیردانشگاهی قرار نداد و براساس قواعد علمی و مقررات دانشگاهی تلاش کرد دستفادهای برتر را جذب دانشگاه‌های کشور کند و هرگز قراردادی با تفاهم‌نامه‌ای با گروه‌ای غیرعلمی منعقد نکرده بود.